

CÎTEVA DATE ISTORICE DESPRE SATUL ODOBEȘTI (JUDEȚUL BACĂU)

de ELENA ARTIMON

În articolul de față ne propunem să prezentăm un document¹ deosebit de semnificativ pentru evoluția istorică a satului Odobești².

Satul Odobești se află situat pe versantul vestic al dealului din care izvorăște pîrîul Tutovei. Este un sat vechi, răzășesc, menționat documentar pentru prima dată la 2 august 1414, cînd „Alexandru cel Bun — voievod, dăruiește lui Toader Pitic și fratelui său, Dragul, satele unde a fost Veriș Stanislav,...”³.

O altă mențiune documentară apare la 1436 septembrie 19, cînd Ilie și Ștefan voievozi dăruiesc lui Dan Mesehnă satul Ruja Petru și satele Virișești ... toate cu hotarele lor vechi⁴.

Satul cunoscut în secolul XV sub numele de *Virișești* se va numi în secolul al XVI-lea *Vereșani*. În această perioadă (secolul XVI), la 29 martie 1546, Petru Rareș voievod, dă și întărește nepoților lui Ion Odoabă, Mărgelat, Mărița, Anușca și Sofica, ocină și moșia, pe care bunicul lor o cumpărase în timpul domniei lui Ștefan cel Mare de la Dan Mesehnă, un sat la Cobîle, anume Vereșani, unde a fost Vereș...⁵.

Satul, cumpărat în timpul lui Ștefan cel Mare de Ion Odoabă de la Dan Mesehnă⁶, se va numi mai tîrziu Odobești, denumire sub care apare începînd din secolul al XVII-lea.

În documentele din secolele XVII, XVIII și XIX apar menționați o serie de martori din Odobești⁷.

1 Documentul achiziționat de la locuitorul Gh. Cristea din Odobești, județul Bacău, se află inventariat la nr. 128 în colecția Muzeului de istorie din Bacău. În aceeași colecție se află și documentul ce se referă la satul Vereșani, numit mai tîrziu Odobești și care a fost emis de Petru Rareș la 29 martie 1546.

2 Satul Odobești, aparținînd înainte ținutului Roman, face parte astăzi din comuna Secueni, județul Bacău.

3 *Documenta Romaniae Historica, A, Moldova*, București, 1957, vol. I. doc. 37, p. 52-53.

4 *Ibidem*, doc. 163, p. 227-229.

5 *Documente privind istoria României, A, Moldova*, veacul XVI, București, vol. I, doc. 393, p. 430-431; I. Caproșu în *Studii, revistă de istorie*, nr. 5, 1970, Edit. Acad. R.S.R., p. 965-967.

6 *Ibidem*.

7 *Catalogul documentelor moldovenesti*, București, vol. II, doc. 1184, p. 248-249; doc. 2247, p. 432; vol. III, doc. 1058, p. 235; doc. 1178, p. 261; doc. 1273, p. 280; vol. IV, doc. 1964, p. 433.

Nota noastră prezintă un document de judecată emis de domnitorul Mihai Grigorie Sturdza, la 28 februarie 1840 în orașul Iași. Scris în limba română cu alfabet chirilic, documentul se referă la judecarea de către divanul domnesc a neînțelegerilor dintre răzeșii din neamul birsănesc și matieșesc și răzeșii din neamul crestavițasc pentru niște părți din moșia Odobești.

Considerăm interesantă publicarea acestui document în transcriere, mai ales pentru faptul că în acest act din secolul al XIX-lea martorii aduc în fața divanului domnesc o serie întreagă de acte și zapise din care reiese evoluția istorică a existenței acestui sat răzășesc, începînd cu veacul al XVI-lea.

Dăm mai jos transcrierea documentului

Cu mila lui Dumnezeu noi Mihail Grigorie Sturdza voievod domn Țării Moldovei

Domnescul nostru divan prin anaforaua din 8 a trecutei luni ghenar anul curgător 1840 septemb(rie)... 32. Au adus la știința domniei noastre că între răzeșii neamului birsănesc și matieșasc și între răzeșii neamului crestavițasc urmînd pricină de judecată după pretențiile celor întii asupra celor din urmă, pentru niște părți din moșia Odobești la trecutul an 1832 septemb(rie). Prin jaloaba ce au dat către desființatul divan giudecătoresc Vasile Cirlan vechil, spătar Ianou Ralet, sârdar Sava Corne, comis Grigori Morțun, stolnic Petrache Velisarie, i stolnic Dimitrie Sacară, i Iordachi Istrati și Toma Paleri au arătat că pentru impresurarea părților ce le fac pîrîții din numita moșie Odobeștii din anul trecut 1831 stăruiam ca să între în giudecată și ei. Prin feluri de chipuri toți prelungim și că pricina ar fi cercetată la fața locului de răposatul comis Teodor Goroveiul după porunca fostului domn Ioan Sturdza din anul 1826 noiemb(rie) cerînd ca giudecata după mărturia comisului Goroveiul și altor dovezi să li să scoată părțile lor de sub impresurare. Care jalbă îndreptată fiind giudecătorii de Roman spre ai da legiuitul curs a ceea după primire ei făcînd legiuită chemare fețelor prigonitoare și după îndestulă peripiscă urmată la 25 septemb(rie) anului trecut 1833 au luat pricina în tratare prin înfătoșarea îmbilor părți și prin jurnalul ce au încheiat însămneară că din dovezile înfătoșate și răspunsurile îmbilor părți deși pîrîții crestavițasți s-au sălit a să întemeia pe cercetare scrisorilor urmate în anul 1812 (mart(ie) 26 de răp(osatul) vornic Ioan Tăutul fiind paharnic sprijinită ? și cu carte divanului din aceeași vreme. Dar însă văzîndu-să nemulțămire din partea giudecătorilor prin jaloabi și porunci gospod și cercetare urmată la stare locului la 1827 mart(ie) 10 de către răp(osatul) căminar Teodor Goroveiul cu carte de blăstăm cînd atunce s-au alcătuit și schiță de neam.

Giudecătoria își dă socotintă că moșia în temeiul spiței înfătoșată pe carte de blăstăm și documenturile arătate în scrisorile pîrîților și a jăluitorilor, urmează a să împărți întii în două : adică jumătate de sat partea de gios a Măriței și a lui Mărgilat frați, care Măriță fiind stearpă din vechi parte ei și a lui Mărgilat : unindu-să la un loc pe jumătate de sat s-au împărțit pe șapte fii a lui Mărgilat și anume preotul Mihailă, preotul Roșca, Constantin Băhniș, Cerbu ginerele lui Mărgilat, Toader Toma vornic și Anastasia fi

lui Mărgilat, din care pîrîții, neamul Crestavițăștilor baștina lor li s-a ou-vine a șaptea parte dovedindu-să că ei curg dintr-o altă Măriță, fata lui Toader, ce au fost feciori bătrînului Mărgelat iar nu din Mărița sora lui Mangelat și toți ceilalți frați cîte o a șaptea parte, iar Toma Vornic fiind că pe lingă o a șapte parte baștina lui din partea de gios au cumpărat cealaltă jumătate de sat. Partea de sus cu zapeșele arătate în scrisorile jălui-torilor și în scrisorile pîrîților care și el fiind sterp, partea lui ou scrisoare din octomb(rie) 3 în scrisorile pîrîților o face danie nepoților săi lui Gavril și Andrei feciorii lui Ștefan Bărsan, nepoții Nastasiei, fetei lui Mărgelat a căror părți pîrîții Crestavițăști au vrut ai trage în partea lor, adică parte lui Andrei ou zapisul din 7189 (1681) iunie 3 arătat în scrisorile lor, însă, nu s-au putut agiuta pentru că partea celui Andrei cu patruzeci și patru de ani de mai înainte să află vindută preotului Mateiaș, din care curg jăluiitorii cu zapis din 7145 (1637) săptemb(rie) 13 arătat în scrisorile jălui-torilor întărit și prin carte domnului Racoviță din 7226 (1718) decemvrie 31. Căminar Gorovei prin mărturia sa au socotit că un zapis din aceste să rămîie rău și giudecătoria încuviințază a rămîie temelnic zapisul de cum-părătură a preotului Mateeș, spriginit cu carte domnului Racoviță, iar a pîrîților să rămîie răsuflat și cu zapisu din 7148 (1640) arătat. Toma Mărgilat, căminar Gorovei, au vrut a trage și partea lui Gavril brat Andrei care zapis nici l-au arătat acum la cercetare, ce au făcut pe carte de blăstăm, au dovedit partea lui Gavril nevîndută, precum și pentru o a șaptea parte, partea Cerbului, Zăt Mărgilat ce au avut fiu pe Simion Cerbu pe care o cere pîrîții ou zapis din 7194 (1686) că ar fi fost cumpărată de strămoșii lor Dumitrache și Toador Căpitan de la un Constantin și Maria, fata lui Cherasăm Cerbu și de la Ana, soția lui Gheorghe sîn Simion Cerbu, Toma Paler cu ai lui curgătorii din acest bătrîn, s-au întîmpinat întîi cu spița acestui bătrîn Cerbu din moșia Vivoreni, țanutul Tecuciului, făcută la 1814 avgust de dumnealui logofătul Costachi Conachi pi carte de blăstăm iscălită de răzăși și de dumnealui în care nici un nume de acela ci să văd scrisorile ci să află... și altele cu o mărturie a răzășilor de Odobești cuprin-zătoare ca la giudecată ce au avut la Divan cu pîrîții Crestavițăști. Fiind logofăt mare, răposatul logofăt Grigoraș Sturza, scoțînd ei acest zapis în neființa curgătorilor din acest bătrîn, l-au dovedit rău și acel zapis nici îl scot ci altul carele l-ar fi făcut ei în urmă rămîind dar să-și de dovadă și spiță căci ou acel zapis nu pot să cuprîndă ei întregă a șaptea parte. Cetfertii parte dintrînsa, dacă i să vor da dovadă. Cu care socotință. pîrî-ții rămînînd nemulțumiți au apelarisit pricina la divanul Țării de sus iar acela după primire de la ei, văzînd că pricina este îngrădită cu actul diva-nului din 1812 decemb(rie) fără a intra în mai departe lucrare, au prista-vilisit de la Divanul Domnesc pe lingă raportul din 26 iunie a anului trecut 1835. După primire căruia prin două clasificății sorocindu-să căutare aceștii pricini și după indetulă peripiscă urmată jaloba primită de la fețile ce fac parte în acest proțăs la 18 decemb(rie) trecut s-a luat pricina în tratare întru stăruire de față în presuțvie a lui Vasile Cîrlan, vechil din partea stolnicului Dimitrie Săcară, Leitenantul Morțun, a dumnealor spă-tar Iancu Ralet, sardar Sava Corne, stolnic Petrache Velisarie și alții ai lor, toți jăluiitori cu pretenție asupra Crestavițăștilor iar din partea pîrî-

ților Crestavițăști, numai doi vechili, Mihalache Ciupercă și Ioniță Lăhăceanu în neîlîntă.

Celorlalți trei vechili ce mai sînt cuprinși prin vechime și în neîlîntă, a dumisale spătarului Antohescului carele face parte în pricina cu Crestavițăștilor, cari însăși n-au urmat a veni spre înfătoșare pe temelul articolului 371 din regulament. Încît privește pe acei ce n-au fost de față cercetîndu-să pricina și cerîndu-să de la pîrîșii Crestavițăști actul propus de divanul de apel. După care au intrat pricina în cercetarea domnescului nostru divan, l-au înfătoșat în pricină fiind din 1812 martie 6.

Cuprinzătoare de cercetarea făcută de răposatul vornic Ioan Tăutul făcînd pehenie a scrisorilor moșiei Vereșanii la Cobîle ce să numește acum Odobeștii, la ținutul Romanului, care moșie după un ispisoc a domnului Petru voievod din 7054 (1546) martie 9 tîlmăcit de Evloghie Dascălu s-au împărțit în două la nepoșii lui Ioan Odobă adică : giuătate satul ce din gios lui Margelat și surorii sale Mărițai, iar giuătate satului cel din sus Anușcăi și surorii sale Soficăi care moșie să stăpînește de neamurile mai gios arătate, adică Neculai Hriste, Miron Criste, Ioniță Hriste și alții ai lor ce să trag din Gheorghe sîn Criste, Toader Mandre, Savin Cristavet, Mihalache Ciupercă, Andrei Micuț, Mihalache Popa, David Cristovăț, Ioniță Ziera, Neculai Cristavet, Vasile Cojocariu, Toader Cojocariu și alții ai lor, neamul Crestavetășc Vasile Halău, Constantin Halău, Gavril Halău, căpitan Ștefan Rogoz, Ioniță Luca, Trofin, Nicoară și alții ai lor neamuri mătășc Gavril Ciure, Vasile sîn Toader Diaconul, Toader Răpailă, Gheorghe Zăt Brăescu și alții ai lor ; neamul moisăștilor Ioan Chelău. Gheorghe Lăhăceanu, Costantin Munteret și alții ai lor ce să trag din neamul motcineștilor, Dimitrache Dorobăț, Iany Dorobăț, Andrei Ioniță, Mihalache Popa și alții ai lor ; neamul birșănesc, Ioan Andrei, diac. din Roman... din partea sa și din partea lui Toader Dinga postelnicul. Arătîndu-să prin acea cercetare și scrisorile ce au înfătoșat fieștecare din aceste neamuri de răzăși iar mai gios toți în ace cercetare la 1813 decemb(rie). Urmează oarte divanului cuprinzătoare de giudecată ce au avut Ioan Andrei diac cu răzășii de Odobești pentru părți din ace moșie prin care să arată că înfătoșîndu-să amîndouă părțile în Divan s-a văzut că toate pricinile ce au fost atit între răzăși, ei înde ei, cît și între numitul diac și între răzășii și acei neviind cu țadula divanului, fiind rînduiți la paharnicul Ioan Tăutul, au cercetat foarte cu amănuntul toate scrisorile a tuturor. Precum prin cercetare se arăta în giudecata de la 1810, iulie 17, ce au făcut între neamul Matieșesc și între un preotul Toma prin care se dedise giuătate de sat din numita moșie neamului Mătieșesc întemeindu-să pe o carte ce au arătat neamul matieșesc de la domnul Mihai Racoviță voievod din 7226 (1718) decemb(rie) 31, cînd la ace giudecată neîfind toți răzășii de față și nevăzîndu-să alte scrisori, adică zapisă de vînzare de la neamul matieșăsc către alte neamuri, mai înainte de acei carte domnească și după arătarea lor acele părți ce era vîndute mai înainte să cuprinsăcă toți în acea carte domnească de încheiere. Giuătate de sat după scrisorile ce s-au văzut de paharnicul Tăutu care sînt arătate în ace cercetare sau cunoscut greșită acea carte de giudecată ce să dedesă la neamul matieșăsc, care luîndu-să din mîna lor s-au și rupt. Și fiindcă între șase neamuri de răzăși ce să află stăpînitori în

această moșie care sînt arătate mai sus nici o luminare alta nu s-au putut afla ca să știe de la ispisocul domnului Petru Voievod acel din 7054 (1546) martie 9 cum și în ce chip le-au fost curgere neamului. Nu rămîne a să face altă strămutare între stăpînii lor fără numai să șie urmeze tot după cum s-au urmat și pînă acum după dare de seamă a tuturor. După aceasta luîndu-să sama și scrisorile ce au arătat numitul diac, s-au văzut că intrarea lui în numita moșie a fost întii cu un zapis de schimbătură din 1810 decemb(rie) 10, de la un Toader Dinga postelnicul. Și scrisorile ce au dat acel s-au cunoscut meșteșugite și nedrepte cu care chip stăpînire nu au avut. Adică cele mai temeinice socotindu-le două zapise, unul din 7255 (1747) august 23 de la un Serafim Monah sîn Popa... Mihăilă Luminița și altul din 7256 (1748) mai 17 tot de la acel Serafim călugăr ce să numește brat, popii lui Ioan din Odobești, sîn fetei popii lui Luminița care curat au dat înțelegere lor de pe adevărată, pentru că cum au putut în curgere de opt luni să facă și ficior popei lui Mihăilă Luminița și nepot de fată. Apoi și celelalte învoieli ce au făcut numitul în ce mai în urmă cu anii, din răzăși, s-au cunoscut iconomicoasă și neadevărate și cu totul străin de numita moșie rămânînd că numitul diac să-și ieie înapoi de la acel Dinga ceea ce vor fi dat. Iar pentru alte cumpărături ce au mai cumpărat numitul diac de pe la alți răzeși, măcar că cei nevînduți îi dădesă zapis ca să-i întoarcă toți banii ce le-au și luasă cu împrumutare de la stolnicul Iordache Barbovschi, pe care bani în urmă nevrînd diac să-i primească. Și asămenea nevrînd ai primi și stolnicul Iordache, s-ar fi pricinuit răzeșilor multă păgubire după cum prin jalba lor arată s-au hotărît pe la giudecată ca după ce se va face de isnoavă hotărîtură și alegerile moșiei după stăpînire ce au avut pentru cîți stînjeni se vor dovedi că au avut acei vînzători să dea răzeșii acei nevînduți bani numitului diac și acei stînjeni să rămîie în stăpînirea lor. Iar pentru cît vor fi vîndut mai mult decît au dat să-și caute numitul diac cu acei vînzători și așa însuși numitul diac rumpînd zapisul ce luase de la răzăși pe suma de patru mii șase sute zece lei, așa rupt l-au dat în mîna răzășilor, iar pentru dobînda ce le-au luat mai mult stolnicul Iordache Barbovschi cum și pentru șapte sute lei ce au luat neamul mătîeșc după giudecata aceea greșită de sus arătată, să scrie carte domnească către ispravnici ca să cerceteze și să implinească. Drept aceea în șasă mărturii asămenea ce s-au dat către . . . cu șasă neamuri ce stăpînesc numita moșie s-au trecut asămenea și hotărîre giudecătii ce s-au făcut în Divan în privirea căruia acestui de mai înainte a divanului înfătoșat de păriții Crestavițăști prin care pe temeiul împărțelii făcută de vornicul Tăutu, atunci paharnic, potrivit cu scrisorile cele a aceei vremi sau înfătoșat din partea a șase neamuri, între care este și neamul mătîeșc s-au hotărît cum trebuie să stăpînească toate acestea șase neamuri în arătată moșie Odobești, primind atunci de la giudecată toate părțile cîte o asămene mărturie de la paharnicul Tăutu. S-au trecut și hotarele giudecătii spre a să urma întocma stăpînirea fiștecăruia neam cu care hotărîri de atuncia pe temeiul dovezilor înfătoșate s-au oborît și pretenția matieștilor care oer într-aceia giumătate din această moșie după această hotărîre care, precum s-au arătat s-au dat cu mulțămire tuturor părților, primindu-și fiștecare cîte o asemenea lisă în stăpînire ne-

clintită și pînă astăzi în curgere de 26 ani, care hotărîre nici într-un chip nu s-a poate acum strămăta fiind primită de toate părțile cînd mai ales pe lîngă aceste de mai sus împrejurări pretenția de astăzi a jăluitoilor să vede precurmată și de paragrafie după așezămîntul obșteștii așunări, pentru că de la 1813 decembrie urmează actul divanului mai sus arătat și pînă în 1826 cînd s-a vede pornit ce întîi reclamație din partea jăluitoilor, sînt trecuți în mijloc treisprezece ani și această reclamație din 1826 fiind numai o jalobă cu carte de cercetare care nu s-a vede că s-au avut vreo lucrare nici să poate lua de vreun temei. Așadar domnescul nostru divan și după o împregiurare, și după alta, cunoscînd că jăluitoii nu au nici un cuvînt de dreptate de a da prihănire actului din 1813, hotărăște ca stăpînire tuturor fețelor ce fac parte în această moșie Odobești să s-a urmeze și de acum înainte întocmai după hotărîrea divanului din 1813. Drept aceea domnia noastră în temeiul legii statornicite după noul așezămînt, prin acest hrisov cu a noastră iscălitură și pecete întărim hotărîrea mai sus prescrisă a Divanului domnesc spre veșnică curmare a proțăsului în temeiul articolului 364 din organicescul reglement urmînd întru această credință boierilor domniei noastre, mădulare, a divanului domnesc iscăliți în anafora dumnealor : logofăt Costache Baci, vor(nic) Ioan Luca, vor(nic) Scarlat Miclescu, vor(nic) Lascăr Cantacuzin și a candidaților îndeplinitori completului dumnealor Aga Manolache Radu, Aga Ilie Cogălniceanu și spî(tar) Dumitru Bran pentru care poruncim dumatile vel logofăt a dreptății și cavalier Neculai Canta, ca prin locul cuviincios să aducă întru întocmai îndeplinire hotărîrea arătată. Scrisu-s-au hrisovul acesta la scaunul Domniei, în orașul Iașii, în anul al șaselea al domniei noastre.

Anul 1840, luna februarie în 28 zile. nr. 34.

Original (54×38 cm.), sigiliul domnesc aplicat în tuș roșu, iscălitura domnului în monogramă cu tuș negru și iscălitura șefului departamentului secției dreptății.

QUELQUES DATE HISTORIQUE DU VILLAGE DE ODOBEȘTI (DÉP. DE BACĂU)

R é s u m é

L'auteur présent un document du jugement émis du prince de la Moldavie, M. Gr. Sturdza à 28 februarie 1840 dans la ville d'Iassy.